

CAHİT SITKI TARANCI

Avuçlarıma Sığmıyor Yıldızlar

Makaleler, Konuşmalar, Yanıtlar

HAZIRLAYAN
Hakan Sazyek

CAHİT SITKI
TARANCI

AVUÇLARIMA
SİĞMIYOR YILDIZLAR

Makaleler / Konuşmalar / Yanıtlar

© 1995, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1995 (Yazılar başlığıyla)

2. basım: Haziran 2016, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3241-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750732416

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

CAHİT SITKI
TARANCI

AVUÇLARIMA
SIĞMIYOR YILDIZLAR

Makaleler / Konuşmalar / Yanıtlar

Hazırlayan
Hakan Sazyek

Cahit Sıtkı Tarancı'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Otuz Beş Yaş, 1998

Gün Eksilmesin Pencereden, 2006

Ziya'ya Mektuplar, 2007

Evime ve Nihal'e Mektuplar, 2016

CAHİT SITKI TARANCI, 1910'da Diyarbakır'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nin ardından Mülkiye Mektebi'ne girdi. Burada yarım kalan eğitimi tamamlamak için gittiği Paris'ten İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle dönmek zorunda kaldı. Burhaniye'de askerliğini yaptıktan sonra Ankara'ya yerleşti ve birkaç kuruluşta çevirmen olarak çalıştı. 19. yüzyıl Fransız şiirinden, özellikle de lise yıllarında karşılaşmış bütün sanat hayatında apayrı bir yere koyduğu Baudelaire'den etkilenen Cahit Sıtkı, şiirlerinde biçim kaygısını ön planda tuttu, hayatın zevkleri ve ölüm temalarına yoğunlaştı. Kendinden sonra gelen kuşakların üzerinde büyük etkisi oldu. TaranCI, "Otuz Beş Yaş" şiiriyle 1946 yılında CHP Şiir Ödülü'nü kazandı. Şiirleri *Otuz Beş Yaş*, öyküleri *Gün Eksilmesin Penceremden*, diğer yazıları *Avuçlarıma Sığmıyor Yıldızlar*, ailesine gönderdiği mektupları *Evime ve Nihal'e Mektuplar*, Ziya Osman Saba'ya gönderdiği mektupları ise *Ziya'ya Mektuplar* adlı kitaplarda toplandı. Yakalandığı ağır hastalığın tedavisi için Viyana'ya götürüldüyse de kurtarılamadı, 1956 yılında Viyana'da öldü.

İçindekiler

Sunuş	13
İkinci Baskı İçin Sunuş	15

MAKALELER

<i>Bir Kadın Söylüyor</i>	19
Şiirimizin Bir Zirvesi: Necip Fazıl	22
Ahmet Kutsi'nin <i>Şiirler</i> 'i	27
Henri de Régnier Ödülü	32
1886 Mucizesi: Sembolizma	34
Küçük Muharrir, Büyük Üslupçu	38
Montherlant ve <i>Genç Kızlar</i>	40
Bahtiyar Adam	41
İnhitat Alametleri	43
Edebiyatın Mukadderatı	47
Zamanımızın Hatası	49
Yeni Türk Edebiyatı	52
Kütüphane ve Müzelere Olan İhtiyacımız	56
Hâmit'in Şiiri	59
<i>Makber</i> Şairi İçin	61

“Ne” ve “Nasıl” Meselesi	64
Bugünkü Şiirimizin Dil Sıkıntısı	67
Namık Kemal’in Ehemmiyeti	70
Şiirde Vezin Taassubu	73
Sözde Şairler	77
Yeni Türkçe Kelimelere Dair.....	79
Bugünkü Şiirimizde Aşk	82
Şekil Üzerine	84
Cemiyete Göre Şiir	87
Antoloji Modası.....	89
Şairlerimize Halk Şairleri Örnek Gösterilebilir mi?	91
Tanıdığım Orhan Veli	95
Şair Orhan Veli.....	97
Şiir Üzerine Düşünceler	101

KONUŞMALAR / CEVAPLAR

Edebî Havadis Yazısı	107
Gençler Diyorlar ki.....	110
Cahit Sıtkı'nın Fikirleri	116
Cahit Sıtkı Diyor ki: “Yaşadığının Farkına Varmak İçin Yazıyorum”	122
Edebî Anketimiz: “Şiir Ölüyor mu?” Cahit Sıtkı Tarancı Söylüyor	126
Bir Sanat Hümanizması için Arayışlar	132
Cahit Sıtkı ile Şiir ve Şair Hakkında Konuşma	137
Cahit Sıtkı Tarancı ile Bir Konuşma	140
Cahit Sıtkı Tarancı Cevap Veriyor.....	145
Cahit Sıtkı Tarancı Diyor ki.....	148
Konuşma: Cahit Sıtkı Tarancı	153

Sözlük.....	157
Kişi Adları Dizini	167
Eser Adları Dizini.....	172

Sunuş

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli adlarından olan Cahit Sıtkı Tarancı, salt şiir yazan bir şair olarak kalmamış, dil ve edebiyatla ilgili konular üzerinde düşünen, düşüncelerini yazıya döken bir edebi kişilik de sergilemiştir. Bu yönüyle, çağdaş şiirimizin “şiiresel metin”lerle gelişmesini, zenginleşmesini “poetik metin”lerle de beslemiş sanatçılar arasında yer almıştır.

Cahit Sıtkı Tarancı, edebî görüşlerini çoğunlukla yakın dostlarına ve akrabalarına yazdığı mektuplarda dile getirmiştir. Dolayısıyla şair edebiyatla ilgili görüşlerini ortaya koymak yolunda mektup türüne önemli bir işlev yüklemiştir.

Acaba Tarancı'nın edebî görüşlerini içeren metinleri sadece bu mektuplardan mı ibaretti? Ayrıca birkaçından haberli olduğumuz edebî makalelerinin sayısı gerçekte ne kadardı? Bu sorular beni, mektup türünün dışında “Cahit Sıtkı Tarancı” imzalı yazıları belirleme çalışmasına yöneltti. Elinizdeki kitap böyle bir niyetin ürünüdür ve şairin bütün makalelerini, edebî anketlere verdiği cevapları, kendisiyle yapılmış olan konuşmaları bir araya getirme çabasını taşımaktadır. Bu çabaya karşılık, derlemenin dışında kalmış birkaç yazı olabilir. Bu ihtimal ışığında, yazıları eksiksiz biçimde bir araya getirdiğim iddiasında bulunmak istemiyorum.

Belirleyebildiğim ilk yazısı 15 Kanunusani 1931 tarihli *Akademi* dergisinde çıkan şair, *Ağaç*, *Gündüz*, *Varlık*, *Servetifünun*, *Uyanış*, *Vakit*, *Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelere yazılar vermiştir.

Tarancı'nın makaleleri, zaman zaman edebiyatın sınırlarını aşabilen değişik konuları kapsamaktadır. Bu konulara genel bir fikir vermek amacıyla değinmek istiyorum. Cahit Sıtkı, makalelerinde roman tahlillerinden Batı edebiyatıyla ilgili incelemelere, sanatçı kişiliğinden şiir sorunlarına, kendinden önceki ve çağdaşı bazı şairlerin değerlendirilmesine ve müzeciliğe kadar türlü konuları işlemiştir. Ayrıca makalelerde, zamanın getirdiği kazanımlarla birlikte, basit eser tahlillerinden, şairlere yönelik yüzeysel değerlendirmelerden şiirin iç sorunlarına doğru bir yönelmenin varlığı da dikkati çeker.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın makalelerinin, edebî anketlere verdiği cevapların ve kendisiyle yapılmış konuşmaların bu kitapta bir araya getirilmesiyle onun edebî evrenindeki nüfuz alanımın biraz daha genişleyeceği düşüncesindeyim.

Makaleleri yayına hazırlarken yazılar arasında birlik sağlamak amacıyla metinlerde geçen şiir ve makale adlarını tırnak işaretiyle, kitap ve süreli yayın adlarını da eğri harflerle gösterdim. Kimi yazılarda okunuşlarıyla yazılmış olan yabancı özel adları ise orijinal biçimleriyle belirttim. Kitabın sonuna eklediğim işlevsel sözlükte bugün için eskimiş olan sözcüklerin anlamlarına yer verdim. Ayrıca metinlerde geçen kişi ve eser adlarını dizinlerde gösterdim. Burada, şairin çoğunlukla önadlarıyla anmış olduğu kişi adlarını sıralarken soyadlarını esas aldım. Metinler üzerinde geniş bir değerlendirmeyi ise başka bir çalışmanın konusu olarak görüyorum.

Son olarak, bu çalışmaya yönelik ilgileri için hocam Prof. Dr. İsmail Parlatır'a, Sayın Özdemir İnce'ye ve Sayın Erdal Öz'e teşekkür ediyorum.

Hakan Sazyek
DTCF / Şubat '94

İkinci Baskı İçin Sunuş

Cahit Sıtkı Tarancı'nın *Yazılar*'ının yeni baskısı, ilk baskıdan yirmi bir yıl sonra yapıyor. Tarancı'nın bir edip olarak yeniden hatırlanıyor olması bakımından güzel bir gelişme. Bu külliyat çalışması benim içinse çok farklı bir önem ve anlam barındırıyor. *Yazılar*, telif bir eser olmamakla birlikte benim akademik yaşamımda hazırladığım ilk kitap. Doktora tezim için kütüphanelerde tarama yaparken bulup kaydettiğim künyeler, Tarancı'nın bütün makaleleri, konuşmaları için de zemin oluşturmuştu. Dosyayı tamamlayıp –“ustalık” devirlerindeki gözü karalıkla– Can Yayınları'na göndermişim. Belki bulamadığım birkaç yazı olsa da şairin bütün yazılarını topladığımı düşünüyordum; çünkü dönemin dergi ve gazetelerinin neredeyse hepsini taramıştım. Bugün, böyle bir işe girişmeyi ve büyük bir yayınevinin –merhum Erdal Öz ve Özdemir İnce gibi– saygın isimlerine sunmayı –çalışmanın altyapısı ne kadar sağlam olsa da– “çiraklık” düzeyine gelmiş bir bilimci olarak cüretkârca gördüğümü belirtmeliyim. Orhan Alkaya'nın “İnsan ilkin usta olur sonra sonra çirak” dizesi uyarınca...

Yazılar'ın ilk baskısında Tarancı'nın sadece bir yazısına ulaşamamışım. Bunu, sayın hocam Ramazan Korkmaz'ın *İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı* (2002) başlıklı değerli monografisindeki listeden (s.63-66) öğrendim. Söz konusu eksiklik, elinizdeki yeni baskıda giderilmiş bulunuyor. Diyarbakır Halkevi'nin çıkardığı *Karacadağ* adlı dergide bulunan “Namık Kemal'in Ehemmiyeti” başlıklı bu yazıya ulaşmak ise biraz maceralı oldu. Bu bağlamda yardımlarını esirgemeyen değerli mes-

lektaşlarım Dilek Karaca'ya, Zeliha Yıldırım'a, Elif Türker'e ve Hakan Kaya'ya Őükranlarımı sunuyorum.

Kitabın adı, bu baskıda –Can Yayınları'nın önerisiyle– değişti. Umarım yeni başlığı kitabın talihi olur ve daha çok “okur”a ulaşmasını sağlar.

Hakan Sazyek
Mart 2016

Makaleler

BİR KADIN SÖYLÜYOR

Henüz daha Cevdet Kudret'in *Rüya İçinde Rüya'sı*-nı alkışlamak zevkine doyamamışken Yaşar Nabi'nin *Bir Kadın Söylüyor* isimli romanı çıktı. Bu makyaj ameliyesi *Kahramanlar* şairinin lehinde mi, aleyhinde mi? Şimdilik bir şey söylenemez. İşte kitap önümüzde. Şüphesiz bir şaheser değil; esasen muharririn de böyle bir iddiası olmasa gerek. Eseri tenkide başlamadan evvel hülasa edelim:

Selma Trabzon eşrafından birinin kızıdır. Babasının ölümünden birkaç sene sonra İstanbul'a gelerek Beşiktaş'ta dokuz odalı bir ev kiralyırlar. Selma iptidai mektebine devama başlıyor. Tatillerden birinde Bursa'ya halasına misafirlğe gidiyor. Orada Cavit isminde mahcup bir delikanlı ile ilk aşk macerasını yaşıyor. İstanbul'a avdetinde evde yabancı bir erkekle karşılaşılıyor; bu üvey babasıdır. Selma iptidai mektebini bitirdikten sonra Sörler'e devam ediyor. Mülkiye'nin son sınıfından Reşit isminde bir gençle sevişiyorlar. Bu müddet zarfında Selma'ya birkaç talip çıkıyorsa da evlenmek niyeti olmadığından ret cevabı veriyor. Bir gün üvey babasının kitaplarını karıştırırken eline bir roman geçiyor ve sayfalardan birinin kenarında gördüğü bir cümleden üvey babasının kendisini sevdiğini anlıyor. O sıralarda üvey babasının yeğeni Ke-

rim, Almanya’da tahsilden avdet ediyor. Selma ile ilk günden samimileşiyor ve sevişiyorlar. Kerim dolgun bir maşla Sivas’a tayin edilir edilmez düğünlerini orada yapmaya karar veriyorlar. Gidecekleri gece üvey baba mutadı hilafına olarak, eve gelmediği gibi ertesi sabah bile görünmüyor. Birkaç gün sonra Selma, Sivas’ta gazetede üvey babasının intiharını okuyor.

İşte mevzu bu; bir fevkaladeliği yok, gayet basit. Romanı okuduktan sonra Selma’yı ve etrafında dönen şahsiyetleri gözünüzün önünde canlandırmak ister ve buna muvaffak olmazsanız şaşmayınız, tipler siliktir. Selma gibi kızlar aramızda çok, hatta diyebilirim ki hepsi onun gibidir. Bununla beraber Selma canlı bir tip değildir. Üvey baba hakkında tam bir fikir edinebiliyoruz; fakat mübarek adam Selma’dan aşkını sakladığı gibi bizden de çehresini saklıyor. Bu adamın ismi bile yok; meraka değer bir şey değil mi? Selma’nın annesini tanıyamadım gitti. Hele Reşit’in romanda fazla bir yer işgal ettiği muhakkak. Bir çehre düşünün ki müteaddit defalar gördüğünüz halde bir türlü tanıyamıyorsunuz; Reşit de bu cinsten. Kerim –keramet kabilinden olacak– bize daha yakın, daha sevimli gibi.

Tekrar ediyorum, mevzu basit, tipler siliktir. Ben kendi hesabıma teknik kusurları bulamadım. Yaşar Nabi’nin bu ilk romanındaki muvaffakiyeti üslubundandır. Bir şairin bu kadar sade yazacağını kabil değil hatırmıza getiremezsiniz. Bu muharrir tarafından sarf edilmiş şayanı takdir bir gayrettir. Bu üslup kendi aramızda konuştuğumuz, mektuplarımızda, hatıra defterlerimizde kullandığımız sade ve samimi lisandır. Sanki Selma yanı başımızda oturmuş genç kızlara mahsus o tatlı, çıtır pıtır lisanıyla bize hayatını anlatıyor. Evvela iş olsun diye, vakit geçsin diye elimize aldığımız kitap bizi gittikçe kendine doğru çekiyor. Yavaş yavaş içinde bulunduğumuz muhit-

ten sıyrılıp bir gölge gibi Selma'nın peşinden ayrılmıyoruz. Selma ile, onun düşündükleri ve duyduklarıyla aramızda gayrişuuri bir kaynaşma oluyor. Romanı bitirdikten sonra güzel diyebiliyoruz.

Yaşar Nabi bununla istidadının mütenevvi şekillerinden birini daha mı göstermek istedi? Son neşriyatına bakılırsa şiirle alışverişi kesmiştir. Mademki sabık şair zekâ ve kabiliyetinin projektörünü roman enginlerine doğru çevirdi, kendisinden bu yolda şaheserler beklemek hakkımızdır.

Akademi, S.4, 15 Kanunusani 1931, s.14-15.

Cahit Sıtkı Tarancı, 1 Ocak 1953 tarihli bir mülakatta kendisine yöneltilen, "Hayatınızdan kısaca bahseder misiniz?" sorusuna şu cevabı veriyor:

1910'da Diyarbakır'da doğdum. İlkokuldan sonra İstanbul'a gittim. Fransız mektebinde, Galatasaray'da, Mülkiye'de okudum. İki seneye yakın bir müddet Paris'te bulundum. Uzun zamandır mütercim olarak çalışmaktayım. Evleneli bir yıldan fazla oluyor. Güzel şiir yazmaktan başka ihtirasım yoktur.

Bütün hayatını "ilk ve son aşkı" şiir temeli üzerine kurmuş gerçek bir edebiyat emekçisi olan Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirleri, mektupları ve öyküleri dışında kalan yazıları ve mülakatları, *Avuçlarıma Sığmıyor Yıldızlar*'da bir araya getirildi. İlk olarak 1995'te *Yazılar* başlığıyla basılan bu değerli eser, şairin edebiyat anlayışına dair sevenlerine önemli bilgiler sunuyor.

